



Ministerie van Economische Zaken

Programmacommissie
Noordvleugel

Pieken in de Noordvleugel

Uitbouw van de internationale dienstverlening
2006 2007 2008 **2009** 2010



Dit programmadocument bevat het gebiedsgerichte economische programma 2009 voor de Noordvleugel van de Randstad. Dit programma is gebaseerd op de nota Pieken in de Delta van het ministerie van Economische Zaken.

Pieken in de Noordvleugel

Uitbouw van de internationale dienstverlening
2006 2007 2008 **2009** 2010

Inhoudsopgave

1 Inleiding	5
1.1 Achtergrond en doel	5
1.2 Leeswijzer	5
2 Economisch profiel	7
2.1 Algemene karakteristieken	7
2.2 Pieken in de Delta: diversiteit, focus en massa	7
2.3 Pieken in de Noordvleugel	7
2.4 Pieken in de Delta: onderdeel van een groter geheel	8
3 Beschrijving per piek	10
3.1 Creatieve industrie	10
3.2 Life sciences en medisch cluster	12
3.3 Innovatieve logistiek en handel	14
3.4 Toerisme en congressen	16
3.5 Kennisoverdracht en kennisintensieve Zakelijke Diensten	18
Kennisoverdracht	18
Kennisintensieve Zakelijke Diensten	18
4 Programma	21
4.1 Perspectief en uitdagingen	21
4.2 Doelstellingen, programma- en actielijnen	21
Bijlagen:	
Afbakening Noordvleugel Randstad in Pieken in de Delta	17
Rol van de rogrammacommissie	18
Samenstelling van de programmacommissie	19
Overzicht van de instrumenten per programmalijn	20



Figuur A

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en doel

Met de zes economische 'Pieken in de Delta' programma's speelt het Ministerie van Economische Zaken samen met de regionale overheden sinds 2006 in op het versterken en uitbouwen van de kansen, die er in de verschillende Nederlandse regio's op economisch gebied liggen. Hiermee zetten Rijk en regio in op het versterken van de internationale concurrentiekracht van de Noordvleugel. Destijds was deze wijziging een omwenteling in het regionaal economische beleid, dat voordien gericht was op het inlopen van achterstanden. Afhankelijk van de regionale situatie verschillen de zes programma's in de keuze van de (regionale) kansen ('pieken' genoemd), de mate van focus en te bereiken massa.

De kaders van het huidige 'Pieken in de Delta' zijn in 2006 door de programmacommissie Noordvleugel Randstad opgesteld. Het programma loopt tot en met 2010 en elk jaar wordt het programmadocument aangepast op basis van de ervaringen met gehonoreerde projecten en actuele economische ontwikkelingen zoals op dit moment de gevolgen van de kredietcrisis voor de reële economie.

Het voorliggende programmadocument is een uitgave van de programmacommissie Pieken in de Delta Noordvleugel Randstad. Het biedt een regionale (economische) agenda met kaderstellende programma- en actielijnen voor het gebied Noordvleugel voor de twee tenders in 2009. Binnen deze kaders kunnen projecten worden ingediend. Wanneer we in de volgende paragrafen de termen 'gebied', 'regio' of 'Noordvleugel' gebruiken, bedoelen we het gebied dat zich uitstrekt van de regio Amsterdam-Haarlemmermeer-Velsen-Zaanstad, via Almere en het Gooi, tot Utrecht en Amersfoort (zie figuur A op pagina 4).

Rijk en regio hebben een eensgezinde visie op deze agenda. Dat is te danken aan de programmacommissie Noordvleugel Randstad, die verantwoordelijk is voor het ontwikkelen van dit document. Bestuurders van gemeentelijke en provinciale overheden, bedrijfsleven en onderzoeksorganisaties in de Noordvleugel hebben op persoonlijke titel zitting in deze programmacommissie. De programmacommissie wordt ondersteund door het programmasecretariaat van de directie Ruimtelijk Economisch Beleid van EZ. De namen van betrokkenen vindt u in bijlage B van dit document.

Onder verantwoordelijkheid van de programmacommissie is in 2008 gezocht naar het uitdiepen van de kansen op de verschillende doelstellingen en het afstemmen van de

regionale agenda in de Noordvleugel op het nationale en Europese beleid.

In de afgelopen drie jaar heeft het programma Pieken in de Delta Noordvleugel goede projecten gehonoreerd die in een aantal gevallen het verschil in de regio hebben gemaakt. In dit document zijn daarvan enkele voorbeelden opgenomen. Dit resultaat is ook te danken aan de intensieve samenwerking met regionale partijen.

De in de paragrafen vermelde verbeterpunten en kansen zijn naar voren gekomen tijdens de (voorbereiding van de) Innovatiebrainstorm "Grenzeloze economie, onbegrensde innovatie"²,

juist in tijden van economische zwaar weer zijn programma's als Pieken in de Delta van groot belang. Een economische teruggang vraagt om inventief ondernemen én veranderen, omdat oude oplossingen niet meer werken. Begrippen als samenwerking, innovatie, verbeelding, ondernemerschap en flexibiliteit worden nog belangrijker dan ze al waren. Het is dan ook nu belangrijk om te investeren in mensen, zowel werknemers als gebruikers (afnemers). Met het Pieken in de Delta programma willen we juist projecten ondersteunen, die dit soort begrippen oppakken en centraal stellen.

1.2 Leeswijzer

De opbouw van dit programmadocument is als volgt:

- Hoofdstuk 2 beschrijft het economische profiel, de legitimatie van de gekozen pieken en per piek een beschrijving van de kenmerken, verbeterpunten & kansen evenals een beknopte uitwerking van de doelstellingen.
- Hoofdstuk 3 geeft de beschrijving per piek weer. Daarin hebben we gebruik gemaakt van de resultaten van het traject rond de innovatiebrainstorm "Grenzeloze economie, onbegrensde innovatie". Tevens wordt aangegeven wat de raakvlakken zijn met overige relevante beleidsprogramma's van het ministerie van Economische Zaken.
- Hoofdstuk 4 omvat de programma- en actielijnen die gepubliceerd zijn in de Staatscourant. Projecten voor de tenders van 2009 moeten binnen deze kaders passen.

De gehele procedure rond een aanvraag in het kader van de Subsidieregeling Sterktes in de regio, hoofdstuk pieken in de delta is te vinden in onze separate brochure en op de website van SenterNovem (www.senternovem.nl/pid). Meer informatie over de gehonoreerde projecten van Pieken in de Delta Noordvleugel is te vinden op: www.ez.nl/Onderwerpen/Overig/PID_Noordvleugel_Randstad.

¹ Pieken in de Delta, gebiedsgerichte economische perspectieven, TK 2003-2004, 29 697 nr. 1.

² Innovatiebrainstorm op 18 september 2008 georganiseerd in opdracht van de programmacommissie Noordvleugel Randstad.

**Think big
Start small**



2 Economisch profiel

2.1 Algemene karakteristieken

De Noordvleugel is in Pieken in de Delta breed afgebakend (zie figuur A). Het gebied valt op door zijn grootstedelijke milieu en de internationale aantrekkingskracht van de regio Amsterdam op zowel ondernemers als toeristen.

De regio kenmerkt zich verder door een sterke internationale oriëntatie. Het gebied wordt in toenemende mate geconfronteerd met internationale concurrentie van andere regio's. Deze concurrentie vindt in belangrijke mate plaats op basis van vestigingsplaatsfactoren als arbeidsklimaat, kennisinfrastructuur, bedrijfslocaties, bereikbaarheid, ICT-infrastructuur, en woon- en leefklimaat. De achterliggende jaren is de internationale concurrentiepositie onder druk komen te staan. De belangrijkste uitdaging voor het gebied in de komende periode bestaat eruit om deze trend te keren. Pieken in de Delta zet in dat kader in op het beter uitbuiten van de troeven: het versterken van de 'pieken'. Beter economische samenwerking binnen de regio en afstemming op clusterniveau zullen krachtig bijdragen aan de versterking van de internationale concurrentiepositie.

De Noordvleugel is van groot belang voor de Nederlandse economie met een aandeel in de nationale stuwende werkgelegenheid en het nationaal bruto product van circa 30%. De aanwezigheid van Schiphol als nationale mainport en economische motor speelt daarbij een cruciale rol. Utrecht, centrum van de nationale water-, spoor- en weginfrastructuur, is eveneens van essentieel belang voor het economisch functioneren van Nederland.

De regio als geheel heeft ook een sterk innovatiepotentieel door de aanwezige kennisinfrastructuur (vier universiteiten, dertien hogescholen, een groot aantal kennisinstituten) en een hoog opgeleide beroepsbevolking. Andere sterkten zijn de aanwezigheid van hoogwaardige clusters als Mediapark Hilversum en Greenport Aalsmeer. De ICT-infrastructuur is uitstekend.

2.2 Pieken in de Delta: diversiteit, focus en massa

De economie van de Noordvleugel is omvangrijk en divers. De grote diversiteit aan economische activiteiten in de Noordvleugel omvat onder meer internationale financiële dienstverlening en hoofdkantoren, transport, logistiek en verwante kennisintensieve diensten, industrie, creatieve industrie, ICT en multimedia, life sciences en medisch cluster, internationaal toerisme en congreswezen. Het uitgangspunt van focus en massa in het programma betekent voor de Noordvleugel inzetten op het versterken en innoveren van gevestigde clusters zoals de internationale logistiek en handel. Hiermee trachten we de groeiende internationale concurrentie het hoofd te kunnen bieden.

Daarnaast zetten we in op opkomende clusters met groeipotentie, bijvoorbeeld de zakelijke diensten. In het programma is verder ruimte geschapen voor overkoepelende thema's zoals kennisoverdracht en sinds 2009 in mindere mate op internationale profilering. Dit zijn thema's die vrijwel in alle gekozen pieken van doorslaggevende betekenis zijn voor het behalen van successen.

2.3 Pieken in de Noordvleugel

Dit programma richt zich op thema's die van strategische waarde zijn voor de groei in de Noordvleugel en bovendien een internationale uitstraling hebben. Dergelijke thema's moeten tevens een zekere massa hebben en daarmee een goede basis voor samenwerking op regionaal niveau tussen bedrijven, onderzoeks- en kennisinstellingen.

Uit de grote diversiteit in de Noordvleugel zijn vijf pieken gekozen: creatieve industrie, life sciences en medisch cluster, innovatieve logistiek en handel, toerisme en congressen, kennisoverdracht en kennisintensieve zakelijke diensten. Een nulmeting uit 2008³ bevestigt de in 2006 gemaakte keuze voor de pieken op basis van statistische gegevens voor dat jaar. De Noordvleugel levert relatief de meeste toegevoegde waarde in regionaal-stuwende bedrijvigheid. Alle pieken kennen in aantal arbeidsplaatsen en vestigingen dan ook een meer dan gemiddelde omvang en laten een relatief hoge groei zien. Met uitzondering van de creatieve industrie en life sciences & medisch cluster kennen alle pieken een relatief hoog exportpercentage. De verschillende onderdelen in de creatieve industrie werken echter wel in een internationale markt. Dit kwam bij de start in 2006 nog niet tot uiting in een hoog exportpercentage.

Innovatie is van belang bij het verzilveren van kansen. Om te kunnen innoveren, is het ook van belang dat nieuwe partijen de markt kunnen betreden. Alle pieken in de Noordvleugel kennen meer starters dan het landelijk gemiddelde. In absolute zin, zelfs landelijk, kent de creatieve industrie het hoogste aantal starters. De programma- en actielijnen in de verschillende pieken zijn gericht op ontwikkeling en doorgroei van talent evenals het dichten van de kloof tussen kennisinstellingen en arbeidsmarkt.

³ "Pieken in Beeld, nulmeting Pieken in de Delta monitor", Bureau Louter, november 2008.

2.4 Pieken in de Delta: onderdeel van een groter geheel

Het Pieken in de Delta programma vormt samen met andere beleidsprogramma's van het Ministerie van EZ één geheel: ieder programma of regeling heeft zijn eigen doelstelling en doelgroep. Het ministerie probeert overlap tussen die programma's en regelingen zoveel mogelijk te voorkomen zodat de beschikbare middelen zo effectief en efficiënt mogelijk kunnen worden ingezet. Met Pieken in de Delta worden dus geen activiteiten (meer) ondersteund die in andere regelingen al (en vaak beter en uitgebreider) kunnen worden gerealiseerd. Als voorbeeld noemen we er twee:

- **Internationale profilering via zg@there:**

Met het zg@there programma richt de EVD zich op het versterken van de internationale concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven in het buitenland. Het is een belangrijke voorwaarde dat het om een opkomende markt of kansrijke sector gaat, waar Nederlandse ondernemers internationaal onderscheidend kunnen zijn. Sectoren die hiervoor in aanmerking kunnen komen zijn: Life sciences, Creatieve industrie, en ICT/Hightech systemen.

Het programma is gericht op Nederlandse ondernemers en organisaties die in het buitenland kansen zien waar samenwerking met collega-ondernemers essentieel voor is. Via zg@there kunnen deze partijen bij de EVD meerjarige steun krijgen die bestaat uit (bestaande) financiële instrumenten en andere EVD-producten (denk aan missies, matchmaking, NBSO's).

- **Nationale innovatieprogramma's.**

Het Rijk ondersteunt de versterking van de innovatie in sectoren om in de toekomst tot de Europese top van kenniseconomieën te behoren en kiest hierbij voor kansrijke economische gebieden waarin Nederland internationaal kan uitblinken. Het Rijk daagt daartoe bedrijven en kennisinstellingen uit om innovatieprogramma's op te stellen die leiden tot topprestaties. Dit programma moet internationaal onderscheidend zijn en een gerichte focus hebben op onderdelen van een markt of technologie waarin Nederland kan uitblinken. Met overheidssteun zijn zo al diverse innovatieprogramma's tot stand gekomen.

Voor de regio Noordvleugel is afstemming tussen Pieken in de Delta en activiteiten binnen drie innovatieprogramma's noodzakelijk én gebruikelijk. De wederzijdse secretariaten houden vinger aan de pols wanneer nieuwe projectideeën worden aangedragen en stemmen zo nodig af waar de projectaanvraag het beste kan worden ingediend.

Allereerst is er het innovatieprogramma Life Sciences & Health (LSH). Dit is in april 2008 van start gegaan en heeft als doelstellingen verdubbeling van het aantal R&D georiënteerde LSH- bedrijven, verdubbeling van de omzet

van de LSH-sector binnen 10 jaar van 15 miljard euro naar 30 miljard euro en meer medische producten (verder) in de klinische pijplijn (van onderzoek naar patiënt). Op het gebied van kenniswerkers, talentontwikkeling, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt zal samengewerkt worden met de regionale programma's.

Het Life Sciences & Health programma kent drie programmalijnen:

1. het wegnemen van de 'equity gap' voor de doorgroei-fase van LSH-bedrijven. Hier wordt het Innovatiekrediet voor ingezet (www.innovatiekrediet.nl). Er is specifiek geld gereserveerd voor klinische ontwikkelingsprojecten.
2. internationale samenwerking en facility sharing. Dit jaar staat EuroTransBio open voor samenwerkingsvoorstellen van het MKB (www.eurotranbio.nl). Deze call staat open van 7 januari tot 27 april 2009.
3. het verbeteren van het LSH innovatie- en investeringsklimaat, o.a. het internationaal op de kaart zetten van LSH Nederland, het starten van opleidingen die ondernemerschap in de LSH-sector stimuleren en het in kaart brengen en oplossen van knelpunten op het gebied van wet- en regelgeving (www.lifescienceshealth.com). Hiernaast zullen TIPharma, het Center for Translational Molecular Medicine en het Biomedical Materials Program een gezamenlijke call uitvoeren. Voor exacte data zie de website van SenterNovem (www.senternovem.nl).

Daarnaast zijn er innovatieprogramma's in ontwikkeling op het terrein van de zakelijke diensten: 'Diensteninnovatie & ICT' en 'Retirement Management' en logistiek: 'Logistiek en Supply Chains'. Deze drie programma's worden naar het zich laat aanzien in het voorjaar van 2009 goedgekeurd waarna de uitwerking van start kan gaan.





3 Beschrijving per piek

3.1 Creatieve industrie

Wat kenmerkt deze Piek?

De Creatieve Industrie en ICT laten al jaren een sterke en bovengemiddelde groei zien die zich naar verwachting zal voortzetten. Daardoor leveren ze een sterke bijdrage aan de groei van de werkgelegenheid in Nederland en vooral in de Noordvleugel. Van de ruim één miljoen banen die in de periode 1996-2005 in Nederland werden gecreëerd, kwam bijna 10% op conto van deze beide sectoren. Bijna de helft daarvan kwam terecht in het gebied rond Amsterdam en Utrecht. In 2004 was de totale toegevoegde waarde van de creatieve industrie in Nederland ruim € 8,4 miljard. Ongeveer 70% daarvan werd gerealiseerd in de Noordvleugel.

Welke verbeterpunten & kansen zijn er?

De regio heeft veel te bieden: een bijzonder cultureel niveau, een boeiende woonomgeving en niet te vergeten de al bestaande concentratie van de creatieve- en media industrie. Ook op dit moment is die opkomende industrie al een belangrijke aanjager van innovatieve toepassingen voor andere sectoren.

Maar de schaal waarop de sector opereert is te klein: hij lijdt aan 'projectitis' (heel veel versnipperde projecten). Er mist een goede regie die leidt tot een meerjarenplan en een gerichte campagne. Door het organiserend vermogen te versterken en gebundelde activiteiten op het gebied van (internationale) profilering uit te voeren kan de aanwezige potentie van de sector beter benut worden.

Kansen bevinden zich in het samengaan van oude en nieuwe media, het ontstaan van nieuwe takken van sport zoals 'Gaming', cross overs tussen bijvoorbeeld mode en media en het opzoeken van specifieke niches in de maakindustrie. Dit vraagt om een nieuwe benadering voor een markt met veel nieuwe spelers.

Uit de evaluatie van het programma Cultuur & Economie blijkt dat de creatieve bedrijfstakken aanzienlijk sneller groeien dan de Nederlandse economie gemiddeld. Een aantal knelpunten blijkt echter nog steeds actueel te zijn: de creatieve industrie wordt gevraagd zich beter te organiseren en clusterplannen uit te voeren.

Welke soort projecten zoeken we?

Uitgangspunt is het benutten en stimuleren van het potentieel in onze regio. Daar dit voornamelijk bestaat uit kleine ondernemers is het zaak om met projecten de slagkracht te versterken en ondernemers de kans te geven om te groeien. Omdat we in een mondiale wereld leven, richten we ons op een grotere zichtbaarheid en benutting van het sterke potentieel dat wij hebben.

Wat voor projecten worden ingediend?

Naast evenementen, die bij eerdere tenders een aantal keren zijn gehonoreerd, zien we in toenemende mate voorstellen voor open innovatie, het ontwikkelen van nieuwe business- en investeringsmodellen en het ontwikkelen van talent.

Voorbeelden van gehonoreerde projecten

- **Picnic** is een jaarlijks in september terugkerend, internationaal en innovatief festival waar creatieven en bedrijven kennis uitwisselen op het gebied van ICT en crossmedia. Door als platform te fungeren zorgt het festival voor een spin-off tussen de creatieve industrie en andere bedrijfstakken (bijvoorbeeld de financiële dienstverlening) die elkaar daardoor ook beter weten te vinden. Op verschillende deelsegmenten (van duurzaamheid tot games) organiseert Picnic ideeën en brengt partners samen, waarmee start-ups gestimuleerd worden en de innovatieketen versterkt wordt. Het festival trekt ook internationale belangstelling door creatieve "State of the Art" te presenteren (denk hierbij aan Media, Arts, Entertainment, Design, ICT, Film, TV, Gaming).
- **Dutch Game Garden** is een Nederlandse stichting die concreet helpt bij de groei van de Nederlandse games industrie op nationaal en internationaal niveau. Hierbij richt de stichting zich op de gehele keten binnen de games industrie: van studenten via starters tot bestaande bedrijvigheid. Belangrijkste middelen zijn: Developers club, Game Company Incubator en Business Center.
- **Amsterdam Living Lab** is een proeftuin voor kleine creatieve bedrijven en grote toepassingsbedrijven om samen met kennisinstellingen snel innovatieve producten en diensten te ontwikkelen. De Amsterdamse Innovatie Motor (AIM) heeft samen met de Waag Society, de Universiteit van Amsterdam en het Telematica Instituut dit project ontwikkeld. Het project omvat naast een kennis- en expertisecentrum een aantal pilots, zoals het fablab.

3.2 Life sciences en medisch cluster

Wat kenmerkt deze Piek?

Qua werkgelegenheid gaat het om bijna vijftien procent ofwel ruim 20.000 mensen. Hightech ondernemers op het gebied van 'human health' zijn geconcentreerd rond Utrecht en Amsterdam. Een belangrijk deel daarvan werkt in de drie academische ziekenhuizen, drie universiteiten en veel onderzoeksinstituten van internationaal niveau. Met veel startende ondernemers heeft deze sector een grote dynamiek. Voor kennis- en technologieontwikkeling is zo'n € 220 miljoen euro beschikbaar gesteld.

Welke verbeterpunten & kansen zijn er?

De komende jaren worden grote wetenschappelijke en economische doorbraken verwacht. Met zo'n 5200 wetenschappelijke medewerkers heeft de Noordvleugel Randstad goede mogelijkheden om deze kansen te verzilveren tot economische bedrijvigheid. Pas als dit gebeurt, krijgt deze sector de zo lang gewenste economische impact op de regio.

Om dit te kunnen realiseren is het wel nodig dat deze piek massa en structuur krijgt. Dit kan door randvoorwaarden te vervullen, zoals het beschikbaar stellen van ruimte voor startende ondernemers. Ook goede accountmanagers zijn van belang om projecten op te starten en er moeten de nodige faciliteiten gecreëerd worden. En uiteraard is samenwerking met sterke bio-science partners in andere regio's (Leiden en Wageningen) belangrijk.

Omdat de verschillende domeinen van life sciences (chemie, agro, milieu, medisch) steeds meer raakvlakken hebben kan samenwerking met de andere domeinen bijdragen aan versterking van het life sciences en medisch cluster.

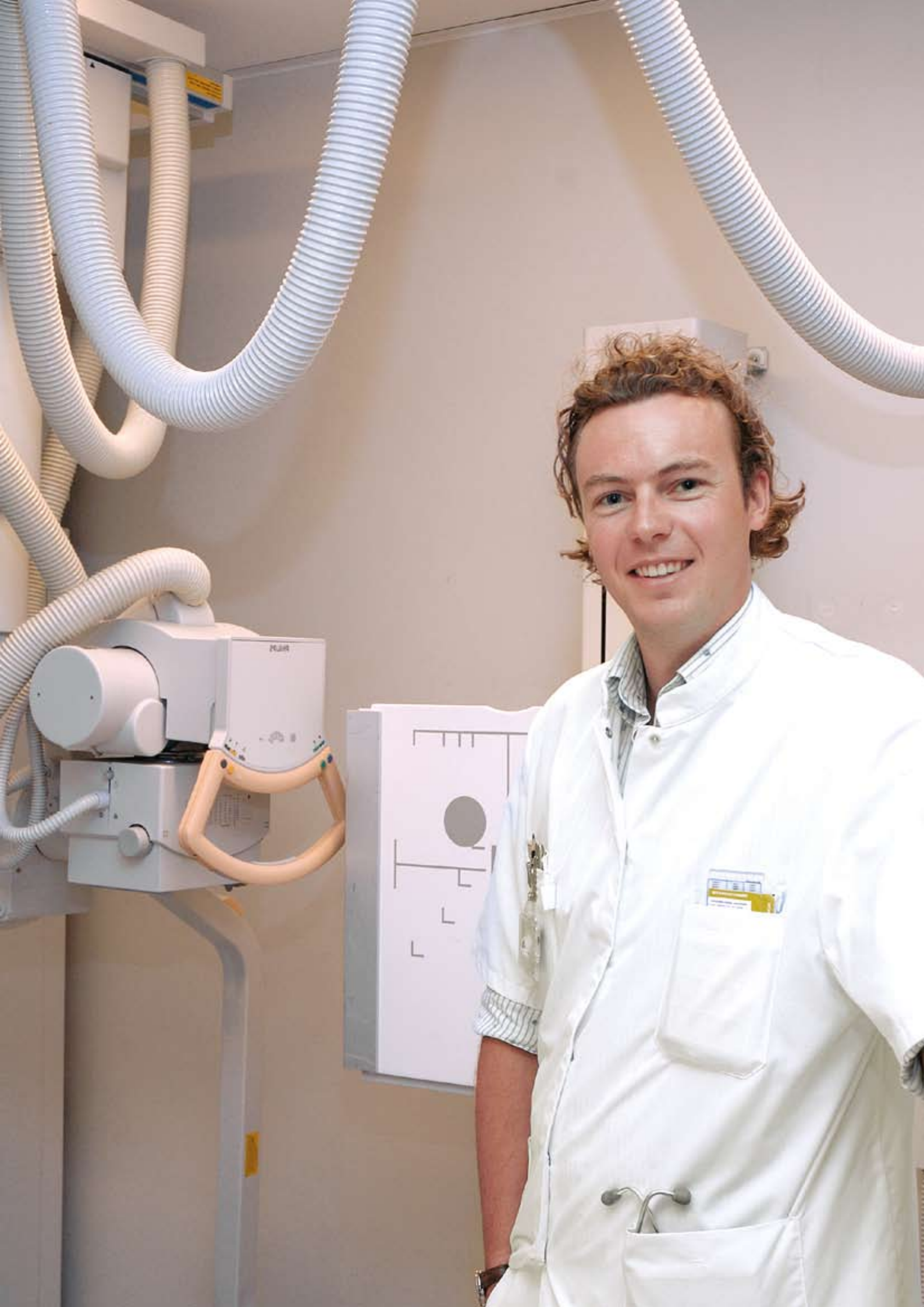
Welke soort projecten zoeken we?

Projecten moeten bijdragen aan het versnellen van de groei van activiteiten gericht op de ontwikkeling en toepassing van moleculaire biologische en celbiologische technieken evenals medische technologie.

Bijna alle Pieken in de Delta programma's (de regio's Noord- en Zuidvleugel, Oost, Zuidoost en Noord) hebben life sciences als speerpunt. Het is van groot belang om goede afstemming te bereiken over de projecten, waarbij als uitgangspunt geldt dat het regionale en het nationale beleid elkaar versterken.

Voorbeelden van gehonoreerde projecten

- Het project '**Amsterdam Biomed in Business**' wil 'vondsten' omzetten in nieuwe business waardoor de groei van life sciences in de metropoolregio Amsterdam kan versnellen. Via een profiel op www.amsterdambiomed.nl kunnen regionale life sciences organisaties zich presenteren. Kennis en kunde zijn in deze regio rijk, maar versnipperd aanwezig. Het webportal bundelt deze informatie en geeft in één oogopslag een goed beeld van de sector. Ook worden internationale zoekopdrachten voor projectpartners en 'vraag & aanbod' meldingen uit de sector gecirculeerd onder de deelnemers.
- De **BioBusiness Summer School** is een initiatief van het AMC in nauwe samenwerking met kennisinstellingen en bedrijfsleven (Amsterdam BioMed Cluster en Academisch BioMedisch Centrum Utrecht). Jonge wetenschappers uit binnen- en buitenland kunnen gedurende twee weken een interactief cursus- programma volgen. De Life Sciences bedrijven maken kennis met geschikte, op bedrijfsleven gerichte promovendi en het Life Sciences cluster kan met deze nieuwe, internationale opleiding haar internationale profiel versterken. In de zomer van 2008 volgden veertig promovendi en post-doctoraal kandidaten uit zestien verschillende landen het programma van de BioBusiness summer school.



3.3 Innovatieve logistiek en handel

Wat kenmerkt deze piek?

Logistiek en handel (zakelijke dienstverlening) vormen van oudsher een belangrijke basis in de economie van de Noordvleugel. De luchthaven Schiphol en de zeehavens in het Noordzeekanaalgebied (NZKG) zijn twee internationaal concurrerende logistieke knooppunten. Het is van belang om de goede positie op het gebied van hoogwaardige logistiek uit te bouwen en te versterken. Dit draagt bij aan een verbetering van productiviteit en innovativiteit.

Het logistieke cluster dat de goederenstromen in relatie tot de Noordvleugel faciliteert is groot: het gaat om 160.000 arbeidsplaatsen. De waarde van jaarlijkse import en export is respectievelijk 13 en 11 miljard euro. Centraal in de Noordvleugel staat luchthaven Schiphol. In 2008 wordt er vanaf luchthaven Schiphol door ongeveer honderd luchtvaartmaatschappijen een zeer groot netwerk aangeboden: met een vaste dienstregeling (lijndienst) is er verbinding naar 267 bestemmingen over de hele wereld. Ruim 160 van die bestemmingen liggen in Europa, ruim honderd zijn intercontinentaal. Er zijn 15 bestemmingen waarop uitsluitend vracht wordt vervoerd. Hiermee heeft luchthaven Schiphol één van de beste netwerken van de grotere Europese luchthavens en is dan ook van grote betekenis voor de aantrekkelijkheid van de Noordvleugel en Nederland als plaats om te vestigen en te ondernemen.

Welke verbeterpunten & kansen zijn er?

Schiphol is in 2008 de derde luchthaven van Europa op het gebied van goederenvervoer, na Frankfurt en Parijs Charles de Gaulle, en nummer 14 in de wereld. Deze positie kan en moet verder worden versterkt door bijvoorbeeld de verbetering van de landzijdige bereikbaarheid, het benutten van kansen voor multimodaliteit en het benutten van de mogelijkheden tot synergie tussen luchthaven en zeehaven. In de nabijheid van de luchthaven, de zeehaven en de Greenport Aalsmeer zijn sterke logistieke clusters gevestigd (onder andere mode, life sciences en medisch, high tech en fresh). Kansen zijn er zich ook in het ontwikkelen van innovatieve logistieke concepten, het tot stand brengen van organisatorische innovatie en de verhoging van de efficiëntie in de afhandeling van goederenstromen.

Welke soort projecten zoeken we?

De topositie van de Noordvleugel op het gebied van logistiek is niet vanzelfsprekend en komt in gevaar door gerichte ontwikkeling van buitenlandse concurrenten. Voor het versterken van de internationale logistieke centrumfunctie van de Noordvleugel is het van belang om een (vernieuwende) impuls te geven aan de sector.

Voorbeelden van gehonoreerde projecten

In het project **Pieken in bereikbaarheid** worden diverse bedrijventerreinen geschikt gemaakt voor het laden en lossen van containers tussen weg en binnenvaart waardoor goederenvervoer over de weg kan aansluiten op dagelijkse ladingophaaldiensten over water. Dit project moet bijdragen aan oplossingen voor de groeiende congestie op de wegen en moet belangrijke milieuvoordelen opleveren. Uitgangspunt in dit project is een containerbinnenvaartschip met daarop een overslagfaciliteit, omdat veel bedrijventerreinen niet kunnen beschikken over een afzonderlijke overslagfaciliteit op de kade.

Radio Frequency Identification (**RFID**) is een techniek voor een track & tracé systeem dat gegevens opslaat en bijhoudt. Zo wordt alle benodigde informatie (van route, tot temperatuur, tot gewicht, tot houdbaarheidsdatum enzovoort) verzameld op een zeer kleine chip. RFID kan helpen bij het foutloos en papierloos maken van vrachtvervoer. Bij de ontwikkeling en implementatie van deze innovatieve en generieke oplossingen is een goede samenwerking tussen de betrokken partijen noodzakelijk. Brancheorganisatie Air Cargo Netherlands (ACN) nam het initiatief om de betrokken partijen samen te brengen. Provincie Noord-Holland, Topstad Amsterdam, Haven Amsterdam en de Nederlandse douane werkten samen met deelnemende bedrijven als KLM, TNT, Bos Logistics, DHL Global Forwarding en Jan de Rijk.



3.4 Toerisme en congressen

Wat kenmerkt deze Piek?

Amsterdam is als wereldwijd icoon het internationaal toeristisch middelpunt van Nederland, goed voor maar liefst 44% van het toerisme en 95% van de buitenlandse hotelovernachtingen. Met Schiphol als luchtverkeersknooppunt en Utrecht als nationaal spoorwegknooppunt geeft dit de Noordvleugel een kosmopolitisch karakter. De internationale aantrekkingskracht ligt in een grote diversiteit in het toeristisch aanbod; steden, cultuur, landelijk gebied en kust. Ook kent de Noordvleugel een uitstekende positie op het gebied van internationale congressen en beurzen door de twee grootste congrescentra van Nederland: de Jaarbeurs in Utrecht en de RAI in Amsterdam.

Welke verbeterpunten & kansen zijn er?

De Noordvleugel zou haar kosmopolitische karakter pas echt te gelde kunnen maken als er beter wordt samengewerkt in de regio. Kansen zijn legio, zoals het slimmer verspreiden van toeristen over de hotspots. Daardoor wordt ook het beddentekort in de Noordvleugel minder nijpend. Dat capaciteitsknelpunt belemmert verdere groei. Een centrale regie is absoluut noodzakelijk, zeker als het gaat om marketing en promotie. Daarnaast zijn er kansen in grootschalige thema's zoals de Gouden Eeuw, Kunst en Cultuur en Creativiteit, maar ook in de samenwerking met andere sectoren, bijvoorbeeld zorg.

Welke soort projecten zoeken we?

Eén van de doelen is het bewerkstelligen van meer samenhang en samenwerking in de Noordvleugel, gebaseerd op de sterke positie van Amsterdam. Ook is het zaak om nieuwe markten aan te spreken door nieuwe onderscheidende attracties of jaarlijks terugkerende grootschalige evenementen van internationale allure. Een cross-over met andere pieken zoals het aantrekken van beurzen en congressen vanuit de creatieve industrie, innovatieve logistiek en handel, life sciences en medische cluster is wenselijk waarbij het imago van Nederland als innovatieland wordt versterkt.

Voorbeelden van gehonoreerde projecten

Het project '**MICE meets Metropolis**' wil vraag en aanbod op de markt voor Meetings, Incentives, Conventions en Exhibitions (MICE) professionaliseren en verbinden in de regio Noordvleugel Randstad. De potentie in de regio Noordvleugel Randstad voor het zakelijk toerisme, de MICE-markt, wordt namelijk nog te weinig benut. Hoewel de steden Amsterdam en Utrecht net aan de grote vraag voldoen, weten internationale zakelijke toeristen het (potentiële) aanbod in de regio nauwelijks te vinden. Het is een initiatief van Stadsregio Amsterdam in samenwerking met de provincies Noord-Holland en Utrecht en gemeentes Utrecht, Haarlemmermeer, Haarlem, Zaanstad, Amsterdam, Amstelveen en Almere.

Onder de naam **Four Weeks of FreeDesigndom** (voorheen bekend als September Design Maand), een initiatief van Prensela, worden in de maanden september en oktober mode- en designevenementen nadrukkelijk voor het internationale voetlicht gebracht. In Amsterdam en Utrecht zijn tentoonstellingen, lezingen en andere activiteiten op het gebied van design en mode voor zowel professionals als liefhebbers. Dit jaarlijks terugkerende festival heeft als doelstelling Nederlands design internationaal professioneel te vermarkten en de Amsterdamse en Utrechtse mode- en designsector stevig te positioneren.



3.5 Kennisoverdracht en kennisintensieve Zakelijke Diensten

Kennisoverdracht

Wat kenmerkt deze Piek?

Nieuwe processen, producten en diensten zijn een voorwaarde voor het behoud van een sterke concurrentiekracht. Een gezonde dynamische economie kan dan ook niet zonder ontwikkeling van hoogwaardige kennis en toepassing daarvan. Met een concentratie van WO, HBO en onderzoeksinstituten in de Noordvleugel is een sterke kennisinfrastructuur aanwezig. Een goede samenwerking en uitwisseling tussen deze partijen en het bedrijfsleven komt het innoverende vermogen ten goede en zorgt tevens voor een wederzijdse beïnvloeding van onderzoeksagenda's.

Welke verbeterpunten & kansen zijn er?

De sterke kennisinfrastructuur kan veel beter benut worden als de aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven evenals de samenwerking verbetert. Als meer onderzoekers vanuit een kennisinstelling een onderneming starten is samenwerking vanzelfsprekend. Ook het verbreden van kennisintensieve sectoren en het bevorderen van samenwerking is belangrijk. Voor het tegengaan van gefragmenteerde kennis bij de vele spelers in de Noordvleugel en voor het omzetten van kennis in vernieuwende producten en diensten is centrale regie noodzakelijk.

Mogelijke kansen zijn daarnaast de inventarisatie en betere commercialisering van wetenschappelijke kennis, het creëren van ontmoetingsplaatsen voor ondernemers en ondernemende wetenschappers en daarmee het leggen van verbindingen tussen wetenschap en bedrijfsleven.

Welke soort projecten zoeken we?

Met Pieken in de Delta kan de kenniskloof tussen het bedrijfsleven en universiteiten en hogescholen overbrugd worden. Het stimuleren van de regionale netwerkvorming tussen kennis en bedrijf is een uitgangspunt evenals het bewerkstelligen van een betere aansluiting tussen scholing en arbeidsmarkt. Ook het aantrekken van talent in specifieke sectoren is een uitgangspunt. De projecten op het gebied van kennis dienen raakvlakken met één van de vijf pieken van de Noordvleugel te hebben.

Kennisintensieve Zakelijke Diensten

Wat kenmerkt deze Piek?

Met 48% van de totale werkgelegenheid is de sterk groeiende kennisintensieve zakelijke diensten cruciaal voor de Noordvleugel. Tot de zakelijke diensten rekenen we de ondernemingen in de productie-intensieve diensten (banken, verzekeringswezen, pensioenfondsen, telecommunicatie) of de professionele, kennisintensieve diensten (financiële dienstverlening, advocatuur, management consulting en ICT consulting). Vooral op het gebied van proces- en/of organisatorische innovatie vormen de diensten de meerrolie voor de regionale economie en hebben ze een aanjaagfunctie voor de innovatie in andere sectoren. Voor Amsterdam ligt het accent op de sterke internationale focus, vooral buitenlandse hoofdkantoren. Voor Utrecht is dit de nationale zakelijke dienstverlening en het hoogwaardig logistiek centrum voor weg- en railvervoer.

Welke verbeterpunten & kansen zijn er?

De toenemende liberaliseringstrend van kennisintensieve diensten op mondiaal niveau biedt vele kansen. Om die veelal internationale kansen te benutten, is het nodig om het innovatievermogen van de kennisintensieve zakelijke diensten te versterken. Vooral omdat de innovativiteit van de Nederlandse zakelijke diensten lager blijkt te zijn dan bijvoorbeeld die in de UK, Duitsland, Zweden, Finland of Denemarken. Een regisseur zou bereid moeten zijn om het innovatieproces in eigen hand te nemen en over de grenzen van verschillende sectoren heen te trekken voor het oplossen van (maatschappelijke) problemen. Door het organiserend vermogen te versterken en gebundelde activiteiten uit te voeren kan de aanwezige potentie van de sector beter benut worden. Mogelijke kansen⁴ liggen in andere verdienmodellen dan in de sector gebruikelijk, de opkomst van ZZP-ers, verregaande crossmediale vervlechting, mobile everywhere, 'gaming & virtual reality' en actief gebruik maken van klanten bij de promotie van een nieuw product of dienst (word of mouth marketing).

⁴ Zie o.a. de Innovatie-monitor 08/09, The Bridge business innovators, TwynstraGudde, 2009.

Welke soort projecten zoeken we?

Projecten die zich richten op de formulering en uitwerking van sectoroverstijgende innovatiestrategieën. Of het opstellen door ondernemers van gezamenlijke toekomstscenario's voor de ontwikkeling van markten en technologie(ën) en daaruit voortvloeiende bedrijfsstrategieën ('business roadmaps'). Maar ook de ontwikkeling van in of buiten het cluster toepasbare innovaties in producten en diensten, nieuwe dienstenconcepten en businessmodellen.

Voorbeelden van gehonoreerde projecten

BreedNet is het grootste breedbandproject van Nederland voor zakelijke gebruikers in veertien gemeenten, drie provincies en de Stadsregio Amsterdam. Het project stimuleert dat lokale netwerken met elkaar worden verbonden tot één open regionaal netwerk; het legt geen fysieke infrastructuur aan. Hierdoor wordt zowel de ontwikkeling als het gebruik van innovatieve diensten over zeer snelle breedbandnetwerken bewerkstelligd.

Eind 2008 hebben al ruim 1.700 bedrijven en instellingen hun belangstelling getoond voor een glasvezelaansluiting. Er zijn ruim 100 dienstverleners actief met meer dan 400 diensten. Om deze massa te bereiken wordt gedurende twee jaar vanuit het project BreedNet ondersteuning aan de marktontwikkeling gegeven. Na de projectperiode (juni 2007-juni 2009) is de verwachting dat het aantal gebruikers sterk zal blijven groeien.

ExSer wil in Nederland een cultuur creëren van excellente dienstverlening. De concentratie van dienstverlenende bedrijven en de aanwezigheid van diverse kennisinstellingen op het gebied van diensteninnovatie in de Noordvleugel maken dat deze regio zich op termijn kan ontwikkelen tot 'Services Valley'. ExSer is een project van Almere Kennisstad in samenwerking met het bedrijfsleven zoals Rabobank en KPN.

Het project **XBRL** richt zich op de verbinding en versterking van de ICT-sector, de financiële dienstverlening en het onderwijs in de Noordvleugel van de Randstad en is ingediend door CreAim namens acht ondernemingen en het technocentrum Noord-Holland Noord.

Het technisch en financieel economisch onderwijs in de regio wordt nadrukkelijk bij dit project betrokken via het Technocentrum Noord-Holland Noord. Zij zorgen voor de verbinding tussen de bedrijven en de leerlingen, waardoor tijdig de juiste kennisoverdracht kan plaatsvinden en nieuwe arbeidsplaatsen duurzaam kunnen worden ingevuld.

De projectdeelnemers zullen zich gaan richten op de ontwikkeling van zakelijke dienstverlening via XBRL, ondergebracht bij het Nederlands Taxonomie Project (NTP). XBRL staat voor eXtensible Business Reporting Language. Deze vanaf 1998 ontwikkelde standaardtaal, vergemakkelijkt de uitwisseling van cijfers van ondernemingen.

De doelstelling van het NTP is de verantwoordingsstromen tussen bedrijfsleven en overheid te vereenvoudigen waardoor de administratieve lasten met 25% kunnen worden verminderd. Hiermee loopt het project voor op de internationale ontwikkelingen. Nederland wordt in dat opzicht door de internationale experts met grote interesse gevolgd, omdat XBRL ook wereldwijd de standaard zal worden



4 Programma

4.1 Perspectief en uitdagingen

Het programma heeft tot doel het ontwikkelen van de Noordvleugel Randstad als topregio binnen Europa. Door het scheppen van randvoorwaarden moeten in de aangewezen programmalijnen economische activiteiten op wereldtopniveau ontstaan of worden aangetrokken.

De uitwerking van het geformuleerde doel loopt via de volgende vijf subdoelstellingen of programmalijnen:

- A. Creatieve industrie
- B. Life Sciences en medisch cluster
- C. Innovatieve logistiek en handel
- D. Toerisme en congressen
- E. Kennisoverdracht en kennisintensieve Zakelijke Diensten

4.2 Doelstellingen, programma- en actielijnen

Doelstelling A Creatieve industrie

Programmalijn A1 Scheppen van randvoorwaarden voor de uitbouw van de creatieve industrie in het gebied Noordvleugel Randstad

Projecten dragen bij aan de ontwikkeling van de creatieve industrie in het gebied Noordvleugel Randstad door het verbinden van ondernemers of onderwijs- en onderzoeksorganisaties uit verschillende delen van de creatieve industrie, het stimuleren van samenwerking tussen de creatieve industrie en andere economische sectoren, het investeren in creatief talent of het verbeteren van de positie van de creatieve industrie.

Onder creatieve industrie wordt verstaan: kunsten, ICT, (nieuwe) media, entertainment en creatieve zakelijke dienstverlening.

Actielijn A1a Vergroten van het organiserende vermogen

Projecten zijn gericht op organisatorische dan wel digitale verbinding of op het stimuleren van samenwerking tussen ondernemers, onderwijs- en onderzoeksorganisaties binnen de creatieve industrie in het gebied Noordvleugel Randstad, of tussen ondernemers, onderwijs- en onderzoeksorganisaties binnen de creatieve industrie enerzijds en ondernemers in andere economische sectoren anderzijds in het gebied Noordvleugel Randstad.

Actielijn A1b Investeren in creatief talent

Projecten zijn gericht op het beschikbaar komen van bestaande fysieke ruimte voor ondernemers in de creatieve

industrie in het gebied Noordvleugel Randstad, aan het adviseren of ontwikkelen van talent of aan het ontwikkelen van een topinstituut voor creatieve industrie in het gebied Noordvleugel Randstad.

Actielijn A1c Stimuleren van doorgroei van startende bedrijven

Projecten zijn gericht op het stimuleren van de doorgroei van innovatieve, startende ondernemers in de creatieve industrie door het verbeteren van ondernemerscompetenties van ondernemers in de creatieve industrie of het verbeteren van de toegang tot de kapitaalmarkt van ondernemers in de creatieve industrie in het gebied Noordvleugel Randstad of het beschikbaar stellen van faciliteiten aan deze ondernemers.

Actielijn A1d Proactieve en doelgerichte innovatie en profilering

Projecten richten zich op innovaties in producten en diensten, dienstenconcepten en businessmodellen door ondernemers van de creatieve industrie in het gebied Noordvleugel Randstad alsmede proactieve en doelgerichte profilering van nieuwe ontwikkelingen in de creatieve industrie in het gebied Noordvleugel Randstad.

Doelstelling B Life sciences- en medisch cluster

Programmalijn B1 Versnellen van de groei

Projecten dragen bij aan het versnellen van de groei van activiteiten gericht op de ontwikkeling en toepassing van moleculaire biologische, celbiologische technieken alsmede medische technologie die leiden tot economische activiteiten in het gebied Noordvleugel Randstad.

Actielijn B1a Vergroten organiserend vermogen van de kennisinfrastructuur

Projecten richten zich op bevordering van het life sciences- en medisch cluster in het gebied Noordvleugel Randstad. Hierbij kan ook worden samengewerkt met partners buiten het gebied Noordvleugel Randstad. Projecten die bijdragen aan netwerkvorming tussen ondernemers, onderwijs- en onderzoeksorganisaties of financiers in het life sciences- en medisch cluster in het gebied Noordvleugel Randstad passen ook binnen deze actielijn.

Actielijn B1b Bevorderen van de groei

Projecten richten zich op het verbeteren van de voorwaarden voor verdere groei van het life sciences- en medisch cluster in het gebied Noordvleugel Randstad, waaronder grotere aandacht voor ondernemerschap in het curriculum van de opleidingen in het gebied Noordvleugel Randstad,

het verbeteren van ondernemerscompetenties, het versnellen van het valorisatie- en commercialisatieproces van kennis, het bevorderen van probleemgerichte en vraaggestuurde innovatie, de verbetering van de toegang tot de kapitaalmarkt, het delen van faciliteiten of verbetering van de bedrijfsvestigingsvoorwaarden. Projecten kunnen zich richten op innovaties in producten en diensten, dienstenconcepten en businessmodellen door het life sciences- en medisch cluster in het gebied Noordvleugel Randstad, anders dan in het innovatieprogramma Life Sciences en Health. Profileren van het life sciences- en medisch cluster in het gebied Noordvleugel, in samenhang met andere gebieden, past ook binnen deze actielijn.

Doelstelling C Innovatieve logistiek en handel

Programmalijn C1 Ondersteunen van de ontwikkeling van kansrijke clusters met een grote toegevoegde waarde

Projecten dragen bij aan het versterken van de logistieke ketens in het gebied Noordvleugel Randstad. De versterking van logistieke ketens is gericht op de optimalisatie van afhandeling, verwerking en aansturing van goederenstromen (import en export) en draagt bij aan de aantrekkelijkheid van de Noordvleugel Randstad als vestigingsplaats en regio om in te ondernemen.

Actielijn C1a Integrale ketenaanpak van kansrijke sectoren met een grote toegevoegde waarde

Projecten zijn gericht op de integratie van diensten, versterking van de ketenoverstijgende samenwerking, het vergroten van de naamsbekendheid of de gezamenlijke positionering van logistiek en handel in het gebied Noordvleugel Randstad, waarbij een koppeling wordt gelegd tussen logistiek en andere onderdelen van de keten.

Actielijn C1b Optimalisatie van afhandeling, verwerking en aansturing goederenstromen (import en export)

Projecten zijn gericht op de optimalisatie van de afhandeling, verwerking en aansturing van goederenstromen (import en export) in het gebied Noordvleugel Randstad. In de logistieke ketens die centraal worden gesteld spelen de luchthaven Schiphol of de haven van Amsterdam een belangrijke rol. De efficiencyverbetering in de logistieke organisatie draagt bij aan de internationale concurrentiepositie van de regio Noordvleugel Randstad door verbetering van de aantrekkelijkheid als vestigingsplaats en regio om in te ondernemen.

Programmalijn C2 Versterken van logistieke ontwikkelingen

Projecten dragen bij aan het ontwikkelen en stroomlijnen van logistieke processen, concepten of technologieën in kansrijke sectoren, met hoge toegevoegde waarde in het gebied Noordvleugel Randstad.

Actielijn C2a Ontwikkelen van logistieke processen en technologieën

Projecten zijn gericht op het ontwikkelen en stroomlijnen van logistieke processen, concepten of technologieën in kansrijke sectoren met een grote toegevoegde waarde in het gebied Noordvleugel Randstad waardoor de administratieve of fysieke stromen in het logistieke proces geoptimaliseerd worden, met aandacht voor intermodale vervoerconcepten (multimodaliteit).

Doelstelling D Toerisme en congressen

Programmalijn D1 Versterken van de internationale concurrentiepositie op het gebied van stedentoeerisme en toeristische sterktes

Projecten dragen bij aan het verbeteren en accommoderen van internationaal stedentoeerisme of het innoveren van toeristische dienstverlening en producten in het gebied Noordvleugel Randstad.

Actielijn D1a Verbeteren van het internationale stedentoeerisme en ontwikkeling nieuwe markten

Projecten zijn gericht op het beter benutten van hotelcapaciteit of congresfaciliteiten in het gebied Noordvleugel Randstad, integrale internationale promotie van het gebied Noordvleugel Randstad (met Amsterdam als internationale toeristische trekpleister) of een betere presentatie van sterktes op het gebied van creativiteit en historie, via wisselwerking regio en Amsterdam.

Actielijn D1b Realiseren onderscheidende attracties, concepten en evenementen

Projecten zijn gericht op het ontwikkelen van nieuwe onderscheidende internationale attracties, concepten of op het realiseren van een nieuw grootschalig terugkerend evenement in het gebied Noordvleugel Randstad.

Programmalijn D2 Versterken van de internationale concurrentiepositie

Projecten dragen bij aan het versterken van de internationale concurrentiepositie van het gebied Noordvleugel Randstad als toplocatie voor congressen of tentoonstellingen of het ontwikkelen van een profileren op het gebied van congressen of tentoonstellingen voor de creatieve industrie, life sciences- en medisch cluster, innovatieve logistiek en handel, kennisintensieve zakelijke diensten of toerisme en congressen in het gebied Noordvleugel Randstad.

Actielijn D2a Versterken van de concurrentiepositie in het congres- en tentoonstellingswezen.

Projecten zijn gericht op het stimuleren van samenwerking in het gebied Noordvleugel Randstad tussen ondernemers of tussen een ondernemer en een publieke cofinancier of onderwijs- en onderzoeksorganisatie bij het organiseren van een congres of tentoonstelling of op gezamenlijke acquisitie door een ondernemer en een publieke financier of onderwijs- en onderzoeksorganisatie in het gebied Noordvleugel Randstad van een wetenschappelijk congres op het gebied van het life sciences- en medisch cluster, creatieve industrie, innovatieve logistiek en handel, kennisintensieve zakelijke diensten of kennistransfer.

Actielijn D2b Bereiken van nieuwe markten

Projecten zijn gericht op het versterken van de samenwerking tussen een ondernemer en een publieke cofinancier in het gebied Noordvleugel Randstad gericht op het beter toesnijden van het toeristisch product van het gebied Noordvleugel Randstad op de wensen van de (zakelijke) toeristen uit Azië.

Actielijn D2c Ontwikkelen van een profilering op sectorale speerpunten

Projecten zijn gericht op het ontwikkelen van het imago in het buitenland van het gebied Noordvleugel Randstad op het gebied van life sciences- en medisch cluster, creatieve industrie, logistiek en kennisintensieve zakelijke diensten.

Doelstelling E Kennisoverdracht en kennisintensieve zakelijke diensten

Programmalijn E1 Versterking van het kennisnetwerk

Projecten dragen bij aan versterking van het kennisnetwerk, van de relaties tussen onderwijs- en onderzoeksorganisaties en ondernemers of van de aansluiting van het door onderwijs- en onderzoeksorganisaties in het gebied Noordvleugel Randstad geboden onderwijs op de eisen die ondernemers in de creatieve industrie, life sciences en medisch cluster, innovatieve logistiek en handel of kennisintensieve zakelijke diensten in het gebied Noordvleugel Randstad stellen aan de kennis en vaardigheden van hun personeel.

Actielijn E1a Verbeteren van de wisselwerking tussen onderwijs- en onderzoeksorganisaties, onderwijsinstellingen en ondernemers

Projecten zijn gericht op valorisatie of diffusie van kennis of op het formuleren van de eisen die ondernemers in het gebied Noordvleugel Randstad stellen ten aanzien van de vaardigheden en kennis waarover hun personeel moet beschikken en het laten aansluiten van het onderwijs in het gebied Noordvleugel Randstad op die eisen.

Programmalijn E2 Verbeteren van het organiserend vermogen van en innovaties in het cluster zakelijke diensten

Projecten dragen bij aan het verbeteren van het innovatieve vermogen van het cluster kennisintensieve zakelijke diensten en het toegankelijk maken van innovaties op dit gebied voor MKB ondernemers in het gebied Noordvleugel Randstad. Tot de kennisintensieve zakelijke diensten worden ondernemers gerekend in de productie-intensieve diensten (banken, verzekeringswezen, pensioenfondsen, telecommunicatie) of de professionele, kennisintensieve diensten (financiële en juridische dienstverlening, HRM diensten, onderzoeksbureaus, management consulting en ICT consulting).

Actielijn E2a Verbeteren van het organiserend vermogen

Projecten zijn gericht op het verbeteren van het organiserend vermogen van ondernemers of onderwijsinstellingen in het cluster kennisintensieve zakelijke diensten in het gebied Noordvleugel Randstad door het versterken van de kennisbasis of het ontwikkelen van ICT gebaseerde diensten.

Actielijn E2b Innovaties

Projecten zijn gericht op de formulering en uitwerking van sectoroverstijgende innovatiestrategieën, het opstellen door ondernemers in het cluster kennisintensieve zakelijke diensten in het gebied Noordvleugel Randstad van gezamenlijke toekomstscenario's voor de ontwikkeling van markten en technologie(ën) en daaruit voortvloeiende bedrijfsstrategieën ("business roadmaps"), of de ontwikkeling van in of buiten het cluster toepasbare innovaties in producten en diensten, dienstenconcepten en businessmodellen door ondernemers in het cluster kennisintensieve zakelijke diensten in het gebied Noordvleugel Randstad.

Bijlage A: Rol van de programmacommissie

De programmacommissie vervult een inspirerende en sturende rol bij de ontwikkeling en uitvoering van het gebiedsgerichte economische programma. Zij adviseert de minister van Economische Zaken en de regionale overheden in het kader van het programma Pieken in de Delta door een programma op te stellen waarin is aangegeven welke activiteiten in de ogen van de programmacommissie gestimuleerd zouden moeten worden. Daarnaast plaatst de commissie de uitvoering ervan in het bredere perspectief van de voor dit programma relevante ruimtelijk-economische ontwikkelingen (te denken valt aan de nota Ruimte, FES, structuurfondsen). Zij stimuleert waar nodig de samenhang tussen deze ontwikkelingen voor de regio.

Bijlage B: Leden van de programmacommissie Noordvleugel Randstad

De volgende leden hebben op persoonlijke titel zitting in de programmacommissie Noordvleugel Randstad:

De heer L.F. Asscher
Gemeente Amsterdam
wethouder Economische Zaken,

De heer H. Zwarts
Bilthoven

De heer T.W.A. Camps
Berenschot Group BV
bestuursvoorzitter

Mevrouw L.J. Gunning-Schepers
AMC
voorzitter Raad van Bestuur

Mevrouw A. Jorritsma- Lebbink
Gemeente Almere
burgemeester

De heer. J. Ekkers
Provincie Utrecht
gedeputeerde Economische Zaken

Mevrouw Y.C.M.T. van Rooy
Universiteit Utrecht
voorzitter College van Bestuur

De heer R.F.C. Stroink
TCN Property Projects
CEO

De heer J.K. Wesseling
Ministerie van Economische Zaken
directeur Ruimtelijk Economisch Beleid

programmasecretariaat

De heer A.A.H. Teunissen
Ministerie van Economische Zaken
wnd. Clusterleider Programma Noordvleugel Randstad

Mevrouw L. Pot
Ministerie van Economische Zaken

**Colofon**

Dit is een uitgave van de programmacommissie Noordvleugel,
maart 2009.

Extra exemplaren kunt u bestellen via www.ez.nl
of telefonisch via 0800 – 646 39 51.

Informatie

Ministerie van Economische Zaken
Programma Noordvleugel Randstad
e-mail: pid_noordvleugel@minez.nl
website: www.piekenindedelta.nl

publicatienr: 09O104